

VÅRENS BÖCKER
2025

APPELL FÖRLAG

FINLANDSSVENSK ANTIFASCISM

4

APOKALYPS

6

DET STORA JERNSYSTEMET

8

GUNNAR ASPLUND

10

TILLINGEFAJANS

12

VÅRT ATT VETA

13

UTAN KONSTEN INGET LIV

14

STRIDEN OM GENUS

16

MED COLOMBAS BLICK

17

SELMA GIÖBEL

18

WWW.APPELLFORLAG.SE

Albrecht Dürer: Apokalypsens fyra ryttare (något modifierad). Se s. 6.

Finlandssvensk antifascism

Politik, debatt och litteratur 1920–1950

ANDERS AHLBÄCK, MATIAS KAIHO-VIRTA & YLVA PERERA (RED.)

Den framväxande fascismen salufördes som ett värn för Finlands svenskhet, samtidigt som ett starkt motstånd mobiliserades i politiskt vitt skilda grupper. Författarna uppmärksammar antifascism i bland annat press, pjäser och föreningsliv.

400 s. Mjukband. Illustrerad. Utk. april. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland. ISBN: 978-91-989130-1-9

Tillingefajans

Det lejongula lergodset från Kalmarsund 1858–1932

BENGT NYSTRÖM & ANNIKA TEGNÉR

Med lera från Bornholm och inspiration från engelska Wedgwood etablerades några fajansfabriker vid Kalmarsund under 1800-talets senare hälft. Krukmakarna skapade vardags- och prydnadsföremål, oftast i en lejongul nyans med vit klassicerande reliefdekor.

224 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. juni. ISBN: 978-91-989130-3-3

Striden om genus

Politik, vetenskap & social kamp

ANNIKA BERG, ÅSA ERIKSSON, LENA GEMZÖE & STINA MALMÉN (RED.)

Tjugo forskare undersöker bakgrunden till vår samtids populistiska kampanjer världen över mot »genusideologi«, där argument mot genusforskning och genuspedagogik sammanfaller med motstånd mot hbtqi-rättigheter, sexualundervisning och rätt till abort.

352 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. maj. ISBN: 978-91-989130-8-8

Utan konsten inget liv

Elin Danielson-Gambogi 1861–1919

SALLA LEPONIEMI

Elin Danielson-Gambogi hörde till de främsta under den finska konstens guldålder, känd inte minst för sina djärva kvinnoporträtt. En skildring av en egensinnig konstnär, nära ett internationellt genombrott, och hennes länge glömda konst med motiv från Åland och Bretagne.

304 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. juni. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland. ISBN: 978-91-989130-6-4

Selma Giöbel

Modern textil kring 1900

ELIN MANKER

Det sena 1800-talet var emancipationens tidevarv – och textilens. Sällan har sådant intresse visats för textilen som konst och bärare av moderna idéer. Selma Giöbel stod mitt i den utvecklingen. Hon etablerade sig som tongivande mönsterritare och handelsidkare, i Stockholm och i Vadstena.

304 s. Halvklot. Illustrerad. Utk. maj. Ingår i serien Studier i textil- och modevetenskap. ISBN: 978-91-989130-7-1

Med Colombas blick

Arkitekter i närbild våren 1961

EVA VON ZWIEGBERGK

TECKNINGAR AV BJÖRN BERG

INLEDNING AV ANDERS BERGSTRÖM

Vad gör arkitekten? Den frågan ställde Eva von Zweigbergk, »Colomba«, i en artikelserie i Dagens Nyheter 1961. Här presenteras intervjuerna med bland andra Peter Celsing och Léonie Geisendorff. Ögonblicksbilder av en omvälvande tid, med teckningar av Björn Berg.

112 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. juni. ISBN: 978-91-989130-9-5

Apokalyps

Från yttersta domen till klimatbot
KRISTOFFER ARVIDSSON (RED.)

Den hotande undergången väcker skaparlust. Apokalypsen har alltid lockat konstnärer – från renässans till nutid, från Albrecht Dürer till Anselm Kiefer. Med konstens visioner som utgångspunkt studeras här föreställningar om syndafloed och alltings slut.

232 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. feb.
I samarbete med Göteborgs konstmuseum.
ISBN svensk utgåva: 978-91-989130-0-2
ISBN engelsk utgåva: 978-91-989129-9-9

Värt att veta

PROPAGANDA – ARKTIS

Vetenskap för nyfikna, kompakt och lättläst på 60 sidor. Mats Bergman ger en överblick över hur propaganda utnyttjats för olika syften genom tiderna, fram till dagens automatiserade och deltagande varianter. Alexandra Middleton diskuterar Arktis och relationen till klimat, ekonomi, geopolitik – och mänsklighetens framtid.

60 s. Mjukband. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland.
Propaganda ISBN: 978-91-989130-4-0. Utk. mars.
Arktis ISBN: 978-91-989130-5-7. Utk. maj.

Gunnar Asplund

Arkitekt i brytningstid 1909-1931
EVA ERIKSSON

Med Skogskapellet, Villa Snellman och Stockholms stadsbibliotek har Gunnar Asplund skrivit in sig i den internationella arkitekturhistorien. Hans formgivning av Stockholmsutställningen 1930 har betraktats som modernismens genombrott. Ett rikt bildmaterial fördjupar kunskapen om Asplunds arkitektur under en turbulent tid.

592 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. mars.
I samarbete med ArkDes. ISBN: 978-91-989129-6-8

Det stora Jernsystemet

Arbete och hushållning i 1700-talets Dannemora bergslag

GÖRAN RYDÉN

Bruken har en självklar plats i svensk historieskrivning, ofta med entreprenörerna, brukspatronerna, i centrum. Här breddas perspektivet till bruksfolk och bönder, till vardagsliv i boställen och uthus, till det krävande arbetet med malmbrytning, i gruvhål och hammarsmedja.

496 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. maj.
ISBN: 978-91-989130-2-6

Appell Förlag

**VÅRENS
UTGIVNING
2025**

Appell Förlag
Södra Agnegatan 27
112 29 Stockholm

appellforlag.se | info@appellforlag.se
Stardist: order@sdist.se

Läs mer i förlagets vårkatalog:
www.appellforlag.se/katalog

Elias Martin, detalj av akvarell.
Läs mer om liv och arbete vid gruvorna
i *Det stora Jernsystemet*.

Finlandssvensk antifascism

Politik, debatt och litteratur 1920-1950

ANDERS AHLBÄCK, MATIAS KAIHOVIRTA
& YLVA PERERA (RED.)

UTFÖRANDE: 400 s. Mjukband. Illustrerad.

Format 148 x 210 mm.

UTKOMMER: April

ISBN: 978-91-989130-1-9

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

VILKEN BETYDELSE fick fascismen som upplevt hot mot det svenska i Finland? De svenskspråkiga stod kluvna inför högerextremismens frammarsch på 1920- och 1930-talen, trots att minoriteternas framtid såg mörk ut i de länder där fascisterna kom till makten. *Finlandssvensk antifascism* lyfter fram dem som på olika sätt mobiliserade till motstånd.

Godsägaren Ernst von Born, socialisten Gudrun Mörne och dramatikern Hagar Ols-son hade, åtminstone enligt dem själva, inte mycket gemensamt i fråga om politiska åsikter. Men som boken visar kan de alla betraktas som finlandssvenska antifascister – liksom många andra svenskspråkiga personer ur olika samhällsskikt och politiska läger.

DEN FRAMVÄXANDE FASCISMEN tog sig olika uttryck. Men ett gemensamt drag var ett hänsynslöst genomdrivande av nationell enighet och likformighet. Studier av olika minoriteter – och olika grupper inom dessa minoriteter – visar att de reagerade mycket olika på fascismens frammarsch. Social tillhörighet, såsom samhällsklass eller politisk ideologi, kunde

övertrumfa språk och etnicitet när personer i etnisk minoritetsposition valde sitt förhållningssätt till fascismen. I detta sammanhang är den finlandssvenska antifascismen intressant. Företrädare för ett brett spektrum av olika samhälleliga grupper inom Svenskfinland har lämnat efter sig texter som gör det möjligt att på djupet analysera hur olika identiteter aktualiserades och omförhandlades i förhållan-

Kulturtidskriften *Nya Argus* var samlingsorgan för en kritisk liberal och övervägande antifascistisk opinion under mellankrigstiden. Här ett nummer från 1933 med Eirik Hornborgs artikel »Tyranni«.

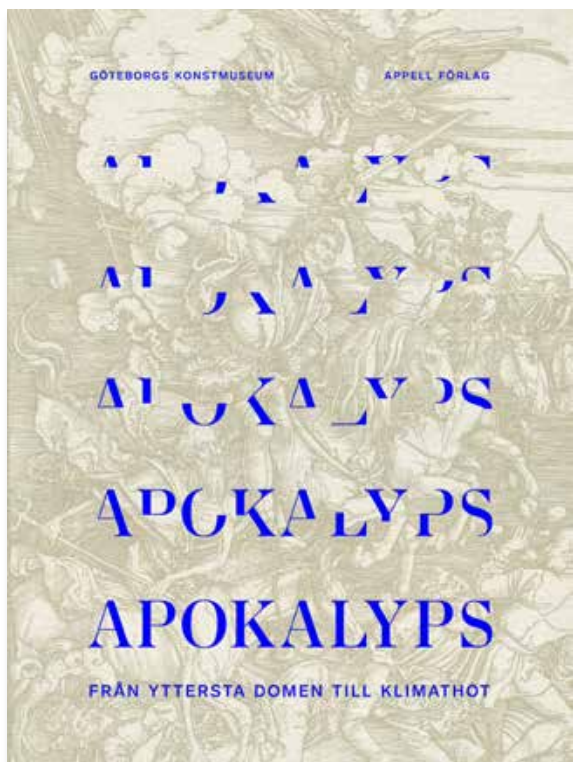
Det blåa undret av Hagar Olsson skildrar hotet från den framväxande fascismen genom motsättningarna mellan generationer och ideologier under mellankrigstiden. Foto från premiären på Svenska Teatern 1932. SLS/Svenska Teaterns arkiv.

de till utmaningen från den radikala högern. Kluvenheten inför fascismen är en faktor, men i *Finlandssvensk antifascism* är det motståndarna som står i fokus. Vilka motiv hade de? Och hur förhåller sig deras motstånd till hur de själva positionerade sig, etniskt, politiskt, socialt och kulturellt? Boken uppmärksammar grupper och individer från olika svenskspråkiga miljöer och undersöker hur det upplevda hotet gav dem anledning att omformulera sina korsande och överlappande identiteter.

Två omständigheter är värda att betona för förståelsen av hur motståndslinjerna kunde formeras. Den första gäller de svenskspråkiga finländarnas heterogenitet. Svenskfinland var ännu en byggarbetsplats, idéerna om finlandssvenskarna som en särskild språkgemenskap, distinkt etnisk grupp eller nationell minoritet var relativt nya och ännu ofärdiga konstruktioner. Den andra var språkstriden, som åter hade blossat upp på 1920-talet. Segern över de röda i inbördeskriget 1918 tycktes till en början föräna borgerliga grupper över språkgränsen och stärka en försonlig inställning i språkfrågan. Regeringsformen 1919 och språklagen 1922 gav

svenskan en stark ställning som nationalspråk tillsammans med finskan. De svenskspråkiga grupper som hoppats på egna autonoma förvaltningsområden uppfattade emellertid språklagarna som ett nederlag. Deras krav på svenskt självstyre i regionerna uttryckte både ett trotsigt självhävdande och en oro över framtiden i ett självständigt Finland med en finskspråkig majoritet. Språkstriden kom att prägla vissa delar av den finlandssvenska antifascismen, eftersom de mest extrema kraven på förfinskning ofta lades fram av grupper som politiskt stod på den yttersta högerkanten.

FINLANDSSVENSK ANTIFASCISM uppmärksammar olika politiska, sociala och kulturella miljöer och arenor där motståndet bedrevs – dagspress, partipolitik, skönlitteratur, skolungdomsrörelsen – och de olika verktyg som användes, såsom pamfletter, revyer och essäistik. Med studiet av det antifascistiska motståndet synliggörs också splittringen och gränsdragningarna mellan höger och vänster, överklass och underklass, manligt och kvinnligt, svenskt och finskt i 1920–1940-talens Finland.

Apokalyps

Från yttersta domen till klimathot

KRISTOFFER ARVIDSSON (RED.)

UTFÖRANDE: 232 s. Hårdband. Illustrerad.

Format 210 x 280 mm.

UTKOMMER: Februari

ISBN SVENSK UTGÅVA: 978-91-989130-0-2

ISBN ENGELSK UTGÅVA: 978-91-989129-9-9

I SAMARBETE MED Göteborgs konstmuseum.

6

Apokalyps

RÄDSLAN FÖR APOKALYPTISK UNDERGÅNG

är mer närvarande i offentligheten än på länge men känslan av förestående hot är inte ny. Undergången har fångslat otaliga konstnärer genom historien och tanken på världens slut har paradoxalt nog väckt och fortsätter att väcka kreativitet och skaparlust.

Apokalyps – Från yttersta domen till klimathot behandlar idén om undergången utifrån konstens horisont med utblickar mot en vidare visuell kultur. Aktuella frågeställningar och stämningar placeras i ett historiskt sammanhang av katastrof- och undergångsframställningar från renässansen till nutid.

I utställningen på Göteborgs konstmuseum visas exempel på undergång och katastrofer som konstnärlig tematik med ett brett urval av visuella medier från grafik och måleri till skulptur och video. Basen finns i museets egen samling, inte minst gäller det samlingen med äldre europeisk grafik. Yttersta domen-motivet samsas med undergångsmotiv som syndafloden, titanernas fall, antika katastrofer liksom moderna dystopier. Verk från ett flertal europeiska museer har lånats in, däribland av

gamla mästare som en efterföljare till Hieronymus Bosch, romantiker som J.C. Dahl och John Martin, symbolister som Evelyn De Morgan, Ferdinand Hodler och Ejnar Nielsen, nysakliga modernister som Franz

John Martin, 1789–1854, *Herculaneum och Pompejis förstörelse*, odaterad. Målningen visar hur de antika städerna förstörs av Vesuvius utbrott år 79, vars aska och lava förmörkar himlen. Bildspråket är storslaget och dramatiskt och typiskt för romantikens intresse för det sublima – skrämmande och hotfulla skådespel som utmanar det mänskliga. Tabley House Collection, Knutsford. Foto: Tabley House Collection.

Franz Radziwill, *Bremens klagan*, 1946. Den tyske konstnären brukar föras till »den nya sakligheten». Här tar sig Radziwills minnen från de båda världskrigen uttryck i drömartade stämningsbilder snarare än regelrätta krigsscener. Freie Hansestadt Bremen, Senatskanzlei. Foto: Michael Schnelle, Fotoarchiv SKB-Bremen, ©Franz Radziwill/Bildupphovsrätt 2025.

Radziwill och postmodernister som Georg Baselitz och Anselm Kiefer.

Ett flertal forskare, författare och bildskapare medverkar för att ge sina perspektiv på apokalypsen. Till ämnena hör apokalypsen inom reformationen, katastrofmediering kring sekelskiftet 1900, den nakna kroppen i yttersta domen-motivet, romantikens dramatiska undergångsmotiv, symbolismens ödesstämningar, dystopier och science fiction. Texterna uppmärksammar inte bara konst i olika medier som måleri, grafik, skulptur och video utan även litteratur, film och tv-spel.

MEDVERKANDE FÖRFATTARE: Kristoffer Arvidsson, Anna Davour, Anders Ekström, Åsa Ericsson, Emma Fraser, Håkan Håkansson, Eva Nygårds, Sofia Roberg och Patrik Steorn. Utöver artiklarna ingår bilduppslag av Fredric Gunve, Ella Jax och Simon Stålenhag.

UTSTÄLLNINGEN ÖPPNAR den 22 februari.

BOKENS OMSLAG – liksom framsidan på denna katalog – visar Albrecht Dürers träsnitt *Apokalypsens fyra ryttare* från 1498 (Göteborgs konstmuseum). I 15 träsnitt skildrar den tyske renässanskonstnären apokalypsen ur Uppenbarelseboken. Här framställer han de fyra ryttarna Svälten, Döden, Kriget och Segern. På himlen ovan visar sig ärkeängeln Mikael, central i apokalypsen, den yttersta dagen som innebär jordens undergång, tidens slut och Kristus återkomst.

Det stora Jernsystemet

Arbete och hushållning i 1700-talets
Dannemora bergslag

GÖRAN RYDÉN

UTFÖRANDE: 496 s. Hårdband. Illustrerad.

Format 165 × 220 mm.

UTKOMMER: Maj

ISBN: 978-91-989130-2-6

8

Det stora Jernsystemet

BRUKET, och framställningen av järn och stål, har ofta tilldelats en central roll i utvecklingen av det svenska samhället. Under 1700-talet tillverkades stångjärn vid drygt 400 små bruk, strödda i landskapet i den del av landet som går under namnet Bergslagen, stänger som utgjorde tre fjärdedelar av den svenska exporten. Dessa såldes främst på den brittiska marknaden, men svenska stänger nådde även Afrika, där de byttes mot slavar som skeppades över Atlanten till amerikanska plantager.

Järnets betydelse förblev intakt trots att de många bruken sedermera blev färre, samtidigt som de kvarvarande under loppet av 1800- och 1900-talen växte till stora brukssamhällen med stålverk. Många väl bevarade bruk med herrgårdar, arbetarlängor och bruksdammar, liksom nedlagda stålverk, minner idag om näringens betydelse.

VÅR KUNSKAP OM BRUKEN, liksom om bergsbruket i stort, är omfattande. En tradition etablerades för över hundra år sedan där svenska bruksföretag lät forskare skriva deras historia, med en lång rad av så kallade bruksmonogra-

fier som resultat. Flera av dessa var mycket ambitiösa, och har bidragit till att vi idag har en god kännedom om näringen. Emellertid är det en ensidig bild som målats upp, främst fokuserad kring frågor om ägande, marknad och teknisk utveckling. Kunskapen om bruken handlar främst om brukspatronerna samt om bruken som vore de moderna företag redan under den tidigmoderna perioden.

Det stora Jernsystemet har ett annorlunda och vidare upplägg. Där tidigare studier främst fokuserat på själva brukssamhällena, handlar det

Den representativa bruksmiljön. Leufsta avbildat i en oljemålning av Elias Martin.

Bruksarbete i olika former. Till vänster en hammarsmed i stångjärnshammaren på Österby bruk. Till höger män och kvinnor upptagna med slåttorn på ett hemman som låg under Forsmarks bruk.

här om bruket som bestående av integrerade delar: själva bruken, tillhörande gruvor och de stora jordegendomarna som sköttes av frälsebönder.

Främst inriktas emellertid denna undersökning på bruksfolkets arbete, med skickliga hammarsmeder som tillverkade stångjärnet, samt hantverkare, gruvdrängar och bönder som utförde annat bruksarbete och transporterade järn och alla råvaror.

Studien har en tydlig genusprägel, där det kvinnliga arbetet placeras i en central position. Bruken var platser för arbete, med bruksfolket som arbetade många och långa timmar. Patronerna förpassas dock inte ut ur bilden, de synliggörs i studiet av organiseringen och styrandet av arbetet.

Begreppet hushållning var centralt i 1700-talets Sverige, och relationen mellan ägare och underlydande tänktes i termer av en brukshushållning, som handlade om att »arbetet med trohet drifwes» och att arbetare och bönder underordnade sig brukets ägare. Brukspatronerna förmedlade sedan stångjärnet till den internationella marknaden, och kunde därmed

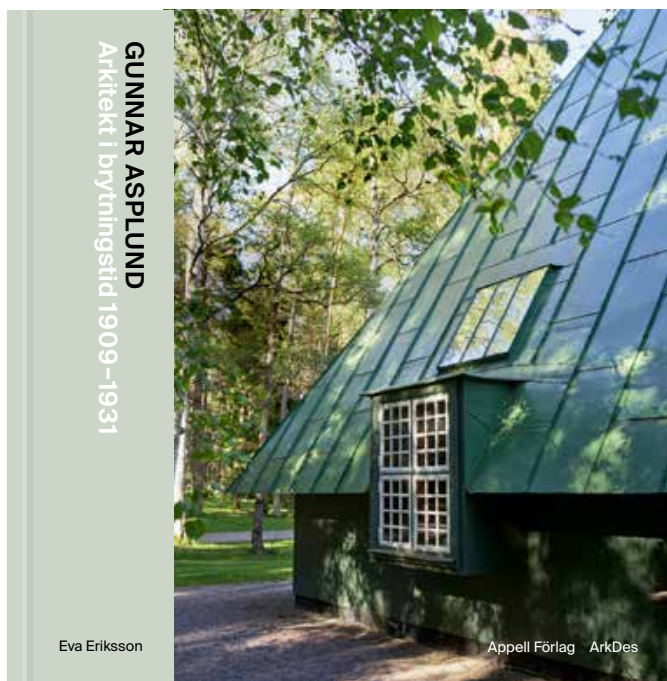
tillskansa sig resultatet av det arbete som utfördes på bruken.

Det stora Jernsystemet skiljer sig även från den äldre traditionen på ett metodologiskt plan. Här gäller ett tydligt underifrånperspektiv, med betoning på bruksfolket och deras arbete, kompletterat av ett synnerligen källnära mikrohistoriskt angreppssätt med syfte att blottlägga människornas vardagsliv.

Studien utgår ifrån brukens befolkning och deras konkreta arbete: kring Dannemora gruva, i böndernas byar, längs bruksgatorna, i små boställen med parstuga, uthus för några kreatur och odlingslotter.

Malmkörning. Gruvdrängen lyser sig fram i gruvgångarna med ett bloss inklämt mellan tänderna. Skiss av Elias Martin, ca 1800.

Gunnar Asplund

Arkitekt i brytningstid 1909-1931

EVA ERIKSSON

UTFÖRANDE: 592 s. Häftband. Illustrerad.

Format 220 × 224 mm.

UTKOMMER: Mars

ISBN: 978-91-989129-6-8

I SAMARBETE MED ArkDes.

10

Gunnar Asplund

GUNNAR ASPLUNDS LIV blev förhållandevis kort. När han gick bort 55 år gammal 1940 hade han varit verksam som arkitekt i tre decennier. Det arv han lämnade till eftervärlden innefattar ett flertal av vårt lands mest berömda byggnader från modern tid. Hans verk har även fortsatt att påverka senare generationer under skilda perioder och i olika lokala sammanhang. Efterhand har han infogats i den internationella berättelsen om 1900-talets arkitekturhistoria, som en av dess viktiga arkitekter.

Asplund hade förmånen att få arbeta i en tid då arkitekturen ännu till stor del vilade på hantverk. Det fanns gott om skickliga hantverkare som lade grunden för en hög kvalitet i byggandet. Åren från 1910 till 1930 blev en guldålder i svensk arkitektur, där Asplund hela tiden gick i spetsen. Vid 35 års ålder (1920) hade han skapat tre byggnader som senare skulle skrivas in bland den internationella arkitekturhistoriens ikoner: Skogskapellet och Villa Snellman stod klara. Lister Härads tingshus i Sölvesborg var under byggnad och han stod inför uppgiften att rita sitt livs mest berömda byggnad, Stockholms stadsbibliotek.

Den period vi ska följa i denna bok var på många sätt extremt svår med stor fattigdom, eländiga bostadsförhållanden för breda folkgrupper, ett förödande krig och fruktade farosoter som skördade många liv. Förutom spanska sjukans härjningar under kriget, var tuberkulosen en ständig fara. Men det gick ändå långsamt framåt. Asplund fick vara med om att forma byggnader för en fortgående demokratisering. För den utvecklingen står Stockholms stadsbibliotek som en lika stark symbol som stadens stadshus.

1928 stod Gunnar Asplund på toppen av sin karriär. Stadsbiblioteket var invigt och nya utmaningar väntade. Han hade kastats in i arbetet med Stockholmsutställningen, där en upprörd debatt var under uppsegling. Arkitekturen var kontroversiell genom sin enkla form och avsaknad av historisk kostymering, men utställningen blev en publiksuccé under hela sommaren 1930. I efterhand har den uppfattats

APPELL FÖRLAG

VÅRENS BÖCKER 2025

som en epokgörande symbol för modernismens genombrott i Sverige och även i de övriga nordiska länderna, där Asplund redan var en förebild i arkitekturkretsar. Genom Stockholmsutställningen växte Asplunds rykte på den internationella scenen. Samtidigt befästes en bild av modernismen som en historisk brytpunkt i arkitekturen och historieskrivningen tog en ny vändning. Själv kom han under 1930-talet att företräda en mjuk modernism byggd på den fond av erfarenheter från perioden 1909–1931, som fördjupas i denna bok.

Trappa i Villa Snellman · Stadsbiblioteket · Tingshuset i Sölvesborg · Skogskapellet. Foton: Krister Engström.

Det har självfallet skrivits en del om Asplund tidigare, men knappast så mycket som man kunde vänta sig. Möjligen kan det bero på att ämnet har känts väl pretentiöst med tanke på hans banbrytande betydelse i svensk arkitektur. Denna bok fördjupar kunskaperna om hans verk mot bakgrund av den tid han levde i och omständigheterna kring hans arbete. Den skildrar en arkitekt vars verk fortfarande är levande, och kan upplevas lika starkt idag som när det kom till i början av förra seklet. Boken vänder sig till en bred publik med förhoppningen att många fler ska hitta vägarna till husen och uppleva dem på sitt eget sätt. En sådan bok har saknats, men det betyder inte att detta är den slutliga berättelsen om hela Asplunds verk. Mycket mer kommer säkert att skrivas om en arkitektur som är så rik på skikt, associationer och möjliga tolkningar.

Det lejongula lergodset från Kalmarsund
1858 – 1932

Bengt Nyström & Annika Tegnér

Tillingefajans

Det lejongula lergodset från
Kalmarsund 1858–1932

BENGT NYSTRÖM & ANNIKA TEGNÉR

MED GUNILLA BAUMGARDT CARLSSON
OCH JOAKIM HARDELL

UTFÖRANDE: 224 s. Häftband. Illustrerad.
Format 210 x 225 mm.

UTKOMMER: Juni

ISBN: 978-91-989130-3-3

12

Tillingefajans

DET HÄR ÄR BERÄTTELSEN om det lejongula lergods som kom att gå under namnet gul fajans. Det var vackra pjäser, hushållsvaror och prydnadsgods i den klassicistiska stiltraditionen. Ett karakteristiskt drag var de dekorativa ornamenten i vit eller svagt tonad piplera mot den gulaktiga grunden. Keramiken tillverkades från 1858 långt in på 1900-talet i Timmernabben, Oskarshamn och Stora Boda vid Kalmarsundskusten i östra Småland.

Den gula fajansen var inte unik. Pjäserna var inspirerade av fajanstillverkningen i Rönne på Bornholm. Det var också ett par danska entreprenörer, i första hand Henrik Lorentzen Hammer och Carl Erasmus Dam, som introducerade den gula fajansen och startade tillverkningen. Initiativtagarna hörde till ett par krukmakarsläkter på Bornholm och här hämtade man kunskap och arbetare

och inte minst modeller och själva leran. Där hade man i sin tur påverkats av *The Potteries* i England, särskilt av Wedgwoods berömda

jasper ware, och av den danske skulptören Bertel Thorvaldsens reliefer. Men man framställde också ett mångfärgat gods av olika lerblandningar och mot seklets slut en hel del vardags- och prydnadsgods inspirerat av nya majolikaglasyrer och glasyrexperiment.

Den gula fajansen från fabrikerna i Småland väcker ständigt uppmärksamhet och intresse. Här får den för första gången en sammanhållen och rikt illustrerad presentation, med föremålsbestånd, teknik och signeringar.

Terrin.
Oskarshamn,
ca 1860.

BENGT NYSTRÖM och **ANNIKA TEGNÉR** har en lång bakgrund inom museivärlden, bland annat vid Nordiska museet och Stockholms stadsmuseum. På Appell Förlag har de tidigare

gett ut *Porslinsdrömmar – Ett oäkta Porcellains eller Fajance Värk i Uppland 1755–1824*.

Gunilla Baumgardt Carlsson och Joakim Hardell, släkt i femte och sjätte generationen, har medverkat. De har betydande samlingar av fajanser från Tillinge, Oskarshamn och Boda.

Flätad skål, Boda, ca 1880.

Värt att veta

Propaganda

MATS BERGMAN

Arktis

ALEXANDRA MIDDLETON

VÄRT ATT VETA

Vetenskap för nyfikna, kompakt och lättläst på 60 sidor. Värt att veta är en populärvetenskaplig bokserie där en eller två forskare tar sikte på ett tankeväckande tema i varje bok.

I OCH MED DEN VÄXANDE ORON över digital manipulation och Rysslands invasion av Ukraina har olika typer av propaganda fått ny aktualitet. Ordet propaganda odlas synnerligen flitigt i medier och offentlig debatt. Men hur ser dagens informationspåverkan ut i förhållande till historisk krigspropaganda? Hur skiljer sig propaganda från reklam och från desinformation?

Mats Bergman ger en koncis överblick över propaganda genom tiderna, allt från de begreppsliga rötterna i den katolska motreformationen till dagens automatiserade och deltagande varianter. Vi får också exempel på hur propaganda utnyttjats, till exempel i finländsk mjölkpropaganda och i tobaksindustrins kampanjer. Bergman utmanar oss att reflektera över propagandans närvaro i vår tid.

MILSVIDA ISVIDDER och strövande isbjörnar, en avlägsen plats hölj i mystik – det är bilden av Arktis för många av oss. I själva verket är Arktis närmare än vi tror.

I den arktiska regionen bor över fyra miljoner människor från fyrtio olika etniska grupper, med avgörande kunskap om hur områdets unika ekosystem kan bevaras. Här stiger temperaturen betydligt snabbare än genomsnittet – det gör Arktis till ett laboratorium som ger inblickar i vart jorden är på väg om ingenting görs åt klimateffekten. Området är också geopolitiskt laddat, med olika makter som konkurrerar om de rika naturresurserna.

Alexandra Middleton diskuterar områdets förhållande till klimatförändring, den globala ekonomin och geopolitiken. I Arktis fokuseras frågor som gäller mänsklighetens framtid.

UTFÖRANDE: 60 s. Mjukband. Format 110 x 160 mm.

UTKOMMER • PROPAGANDA: Mars.

UTKOMMER • ARKTIS: Maj.

ISBN • PROPAGANDA: 978-91-989130-4-0

ISBN • ARKTIS: 978-91-989130-5-7

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

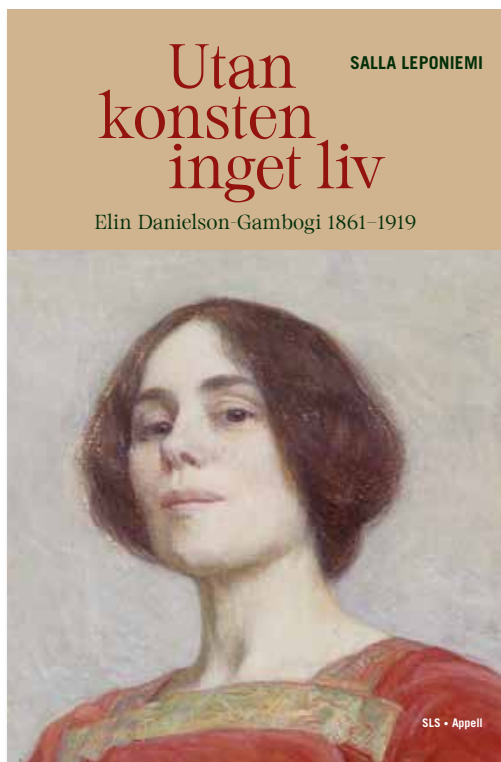
13

Värt att veta

APPELL FÖRLAG

VÅRENS BÖCKER 2025

Utan konsten inget liv

Elin Danielson-Gambogi
1861–1919

SALLA LEPONIEMI

UTFÖRANDE: 304 s. Häftband. Illustrerad.

Format 148 × 225 mm.

UTKOMMER: Juni

ISBN: 978-91-989130-6-4

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

ELIN DANIELSON-GAMBOGI hörde till de skickligaste konstnärerna i den finska konstens guldålder. Hon var egensinnig, emanciperad, bohemisk, älskade storstädernas myller och nya upplevelser och var obrydd om konventionerna i det borgerliga samhället. Konstnärskapet och konstnärsvännerna var hennes allt. Särskilt viktigt var umgänget och friluftsmåleriet i konstnärskolonin i åländska Öningeby dit hon återvände år efter år.

I Paris och Bretagne upptäckte Elin ljuset, naturalismen och realismen. Men hon avbildade ofta sådant som inte ansågs lämpligt, i synnerhet väckte hennes fördomsfria och djärva skildringar av kvinnor uppmärksamhet.

I Florens blev Elin bekant med den yngre generationen italienska konstnärer och hon förälskade sig i den betydligt yngre blivande maken Raffaello Gambogi, också han konstnär. Livet i Italien kom att innehålla en hel del

Vid insjön Massaciuccoli, 1899. Finlands Nationalgalleri / Hannu Pakarinen.

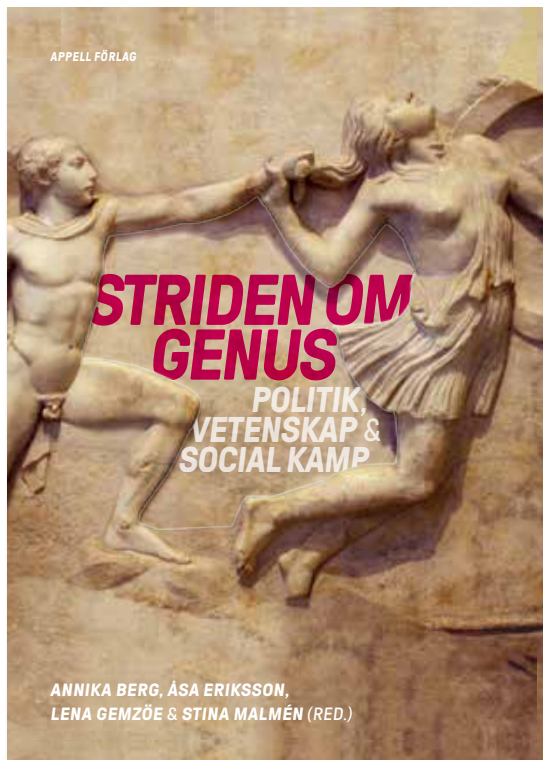

Överst: *Sittande man vid bordet*, 1886. Finlands Nationalgalleri / Hannu Aaltonen
Ovan: *Mor*, 1893 (beskuren). Finlands Nationalgalleri/Hannu Pakarinen.

både framgångar och tragik. På tröskeln till ett internationellt genombrott och precis när hon hade lyckats övertyga sin italienska omgivning om sin begåvning hamnade äktenskapet i en djup kris. Och med första världskrigets förödelse bröts så småningom kontakten med Finland och Elin och hennes konst glömdes bort i decennier.

Salla Leponiemi skriver i den första mer omfattande biografen om Elin Danielson-Gambogi inkännande om hennes händelserika liv och passion för konstnärskapet. Elins ovanliga historia blir levande med hjälp av en stor mängd efterlämnad korrespondens och i de många konstverken i boken får vi följa de strömningar och spår som påverkade Elin och blev hennes signum.

SALLA LEPONIEMI är konsthistoriker och sångerska bosatt i Florens. Biografen om Elin Danielson-Gambogi utkom på finska på förlaget Gummerus 2021.

Striden om genus

Politik, vetenskap & social kamp

ANNIKA BERG, ÅSA ERIKSSON, LENA GEMZÖE
& STINA MALMÉN (RED.)

UTFÖRANDE: 352 s. Häftband. Illustrerad.

Format 150 x 210 mm.

UTKOMMER: Maj

ISBN: 978-91-989130-8-8

16

Striden om genus

DE SENASTE ÅREN har kritik mot genusforskning, genuspedagogik och en rad andra begrepp och företeelser med genus som prefix – ofta sammanfösta som »genusideologi« – fått stort utrymme inom svensk åsiktsjournalistik och i ett flertal uppmärksammade böcker.

Argumenten återfinns på många håll i världen, inom en växande flora av rörelser som använder begreppet genusideologi som ett slagträ i kampen mot exempelvis hbtqi-rättigheter, sexualundervisning och rätten till abort. Hit hör såväl populistiska och antidemokratiska grupperingar som konservativa religiösa aktörer – begreppet genusideologi myntades av Vatikanen under 1990-talet.

Men protester mot »genusideologi« hörs även från grupper och aktörer som säger sig värna akademisk frihet och verka för »biologiska« kvinnors rättigheter.

I antologin *Striden om genus – Politik, vetenskap och social kamp* lyfter forskare från en rad olika vetenskapliga discipliner fram historiska och samtida perspektiv på detta motstånd. I kapitlen analyseras bland annat det svenska 1990-talets debatter om biologism, nya och

gamla mansrörelser av olika schatteringar samt frågor om hur grundlagsskyddade rättigheter som yttrandefrihet och jämställdhet förhåller sig till varandra.

De globala nätverk av anti-genusaktörer som verkar mot abort, mot sexualupplysning och mot transpersoners rättigheter, eller för »traditionella värderingar«, belyses från olika håll. Dessutom diskuteras fenomen som femo- och homonationalism i relation till samtidens anti-genusrörelser.

Boken synliggör aktuell forskning om anti-genuspolitik och bidrar med nya infallsvinklar, empiri och analyser, forskning som erbjuder förklaringar av fenomenet och placerar det i ett större sammanhang.

MEDVERKANDE: Annika Berg, Moa Bladini, Emil Edenborg, Åsa Eriksson, Hillevi Ganetz, Lena Gemzöe, Lucas Gottzén, Yulia Gradsnova, Jenny Gunnarsson Payne, Karin Hansson, Helena Hill, Thaïs Machado-Borges, Stina Malmén, Ulla Manns, Lena Martinsson, Diana Mulinari, Malin Sveningsson, Eva-Maria Svensson, Helena Tolvhed och Soheyla Yazdanpanah.

Med Colombas blick

Arkitekter i närbild våren 1961

EVA VON ZWEIGBERGK

Teckningar av Björn Berg
Inledning av Anders Bergström

APPELL FÖRLAG

Med Colombas blick

Arkitekter i närbild våren 1961

EVA VON ZWEIGBERGK

TECKNINGAR AV BJÖRN BERG
INLEDNING AV ANDERS BERGSTRÖM

UTFÖRANDE: 112 s. Häftband. Illustrerad.

Format 130 x 190 mm.

UTKOMMER: Juni

ISBN: 978-91-989130-9-5

VAD GÖR ARKITEKTEN? Den frågan ställde journalisten Eva von Zweigbergk i *Dagens Nyheter* 1961. Under signaturen Colomba intervjuade hon en rad färgstarka arkitekter, bland andra Peter Celsing och Léonie

Léonie Geisendorf.

Geisendorf. Tidpunkten var väl vald. Föregående år hade enskilda arkitekters insatser ifrågasatts i pressen, samtidigt som kritiken riktades mot arkitekterna som yrkesgrupp.

Eva von Zweigbergk (1906–84) var under decennier en tongivande röst i *Dagens Nyheter*, från Stockholmsutställningen 1930 till stadsomvandlingarna på 1960-talet. Höjdpunkten inföll under efterkrigstiden, då hon också pub-

licerade flera Stockholmsskildringar i samarbete med tecknaren Björn Berg (1923–2008). I artiklar och böcker utvecklade hon förmågan att både roa och informera, med säker blick för individens betydelse.

I denna bok återges Colombas intervjuer för första gången i en samlad volym med en ny-skriven introduktion till tiden och sammanhanget av arkitekturhistorikern Anders Bergström. Boken är illustrerad med ursprungliga teckningar av Björn Berg och samtida fotografier. Läsaren bjuds på unika inblickar i tidens byggprocesser, som i dag har fått förnyad aktualitet i spänningsfältet mellan tillväxt och miljömedvetande.

Peter Celsing.
Teckningar av
Björn Berg.

17

Med Colombas blick

APPELL FÖRLAG

VÅRENS BÖCKER 2025

Selma Giöbel

Modern textil kring 1900

ELIN MANKER

UTFÖRANDE: 304 s. Halvklot. Illustrerad.

Format 170 × 205 mm.

UTKOMMER: Maj

ISBN: 978-91-989130-7-1

Ingår i serien Studier i textil- och modevetenskap.

SELMA GIÖBEL (1843–1925) föddes in i en släkt av hantverkare. Men att som kvinna ta steget fullt ut och bli egenföretagare, konsthantverkare och handelsidkare var inte självklart i 1800-talets Sverige. Den spirande rörelsen för kvinnors självständighet var dock stark inom konstnärliga yrken, och bland kvinnor verksamma inom textilhantverk hade emancipationen ett särskilt starkt fäste.

Selma Giöbel kom till Stockholm som 25-åring för att gå på Slöjdskolan (nuvarande Konstfack). Hennes dröm var att bli skulptör och hon fortsatte sina studier utomlands, bland annat på South Kensington School of Art i London. Men sjukdom tvingade henne att avbryta studierna och hon fortsatte istället sin yrkesbana som träsnidare, mönsterritare för textil och handelsidkare inom konsthantverk.

Den firma hon grundade 1885, Svensk konstslöjdställning, blev en av de mest tongivande. Här salufördes hantverksmässigt utförda föremål till hemmet, både i egen design och på kommission. Inte minst textilerna väckte samtidens beundran och Giöbels insatser som konstnärlig ledare framhölls som banbrytande.

Giöbel lämnade emellertid sin firma strax före sekelskiftet. Hon grundade en vävstudio i Vadstena nära sina hemtrakter vid norra Vättern. Under åren kring 1910 skapade hon flera stora mattor, med ett för tiden annorlunda uttryck – *Vätterns is*, *Vätterns vågor* och *Ombergs blommor*.

Trots allt det hon åstadkom är hennes verksamhet föga känd idag. Med hjälp av ett stort och till nyligen okänt arkivmaterial tecknas i *Selma Giöbel – Modern textil kring 1900* för första gången en mer heltäckande bild av hennes verksamhet, liv och textila produktion.

Detalj av jugendmönster med stiliserade blommor ritat vid Svensk konstslöjdställning ca 1900.

Ett av få foton av Selma Giöbel, ca 1910.

Ett rikt och i stor utsträckning opublicerat bildmaterial, bland annat av mönsterförlagor, ger viktiga nycklar till förståelsen av skapande och produktion. I boken identifieras också en rad väverskor verksamma vid Svensk konstslöjdutställning som inte uppmärksammas i design- och konsthantverkshistorien.

Giöbels mönsterskapande, hennes förmåga som entreprenör, liksom hennes betydelse som förgrundsgestalt för den yrkesarbetande, konstnärligt drivna och handelsinriktade kvinnan sätts in i sitt historiska sammanhang – hennes verksamhet är en viktig ingång till ökad kunskap om handel och produktion av hantverksmässigt utförd inredningstextil under perioden 1885–1915. I hennes yrkesbana ryms också insikter om de textila näringarnas betydelse för emancipationen under 1800-talets slut.

Från mönsterförlaga till möbel. I förlagorna känns detaljer från möbeltyger igen. Mönster märkt med påskriften »Aktiebolaget Svensk konstslöjdutställning S. Giöbel«. Stolen finns i Länsmuseet Gävleborg.

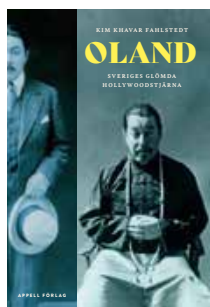

Appell Förlag gratulerar

Oland av Kim Khavar Fahlstedt är Augustnominerad i kategorin Årets svenska fackbok.

JURYNS MOTIVERING:

»Han drömde om att introducera Strindberg på den amerikanska teaterscenen, men i stället sveptes Werner Ölund från Västerbotten med i det tidiga 1900-talets Hollywoodvåg. Som Warner Oland blev han en upp-

buren filmstjärna och spelade mot såväl Greta Garbo som Marlene Dietrich. Men Oland hamnade i ett rollfack som kom att bli en förbannelse och ett konstnärligt fängelse. Han blev vita dukens mest kända »oriental», en racistisk stereotyp som Hollywood älskade, men som orsakade storpolitiska bråk. Kim Khavar Fahlstedt låter Olands hittills okända livsöde växa till en laddad berättelse om emigration, drömmar och om filmindustrins inflytande på våra föreställningar om världen och varandra.«

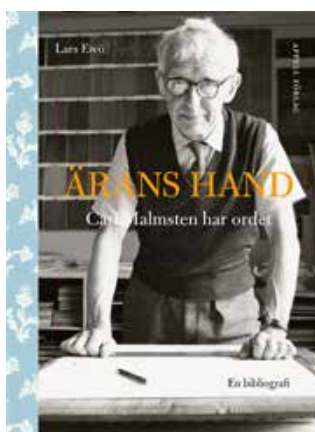
Trädgårdsmästarens orangeri av Maria Löfgren är utsedd till Årets trädgårdsbok.

JURYNS MOTIVERING:

»Detta är historien om en trädgårdsbyggnad som givits många namn och utformningar under århundraden och möjliggjort odlandet av exotiska och dyrbara växter i Sveriges kalla klimat. Med välskriven pedagogisk klarhet, tydliga beskrivningar och utmärkt bildmaterial omfamnar Maria Löfgren svensk trädgårdshistoria och ger läsaren fullt fokus på Trädgårdsmästarens orangeri. En läsupplevelse för odlingsintresserade med historiska fakta och om trädgårdsmästarnas breda kunnande och hantverk genom tiderna. En kunskapsskatt om en byggnad, vars betydelser inte längre förbises i svensk trädgårdshistoria.«

Nytt och förnyat

Ärans hand – Carl Malmsten har ordet

En bibliografi
LARS EWÖ

Bibliografen om 1900-talets gigant inom svensk möbel- och inredningskonst utkommer till våren.

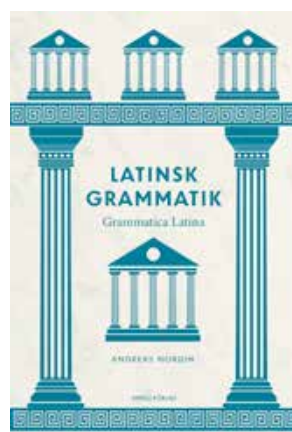

Schibboleteffekten

Ledarskap, konsten och människans ansvar

JULIA ROMANOWSKA

Schibboleteffekten fortsätter att väcka uppmärksamhet och har nyligen utkommit i en fjärde tryckning.

Latinsk grammatik

Grammatica Latina
ANDREAS NORDIN

Formlära, syntax, ljudlära och ordbildning, allt med tydliga exempel. *Latinsk grammatik* når ständigt nya läsare och utkommer nu i en andra upplaga.